

“Kratt” – Eesti Macbeth?

Pärast 33aastast pausi on Estonia laval taas “Kratt”

Eduard Tubin “Kratt”

Libreto: Mai Murdmaa

Koreograaf-lavastaja: Mai Murdmaa

Muusikaline juht ja dirigent: Paul Mägi

Kunstnikud: Mai Murdmaa, Jane Kaas

Valguskunstnik: Airi Eras

Osades: Dmitri Harchenko/Aivar Kallaste/Sergei

Upkin (Kratt), Ivar Eensoo/Viesturs Jansons (Peremees),

Vladimir Arhangelski/Juri Jekimov (Sulane),

Anatoli Arhangelski/Sergei Martinovitsh/Vitali Nikola-

jev (Kurat) jt. Kaastegev

Rahvusoperi balletitrupp

Esietendus 8. oktoobril 1999

Rahvusoperis Estonia

Lavastaja Mai Murdmaa põhjendab “Krati” taas lavale toomist sellega, et tema avastas selle muusika enese jaoks alles nüüd. “Ka sotsiaalne situatsioon on selleks praegu küps: kapitalismi hüsteriline vorm,” leiab lavastaja. “Järjekordsetest oma hinge kuradile müüjatest võime ju iga päev lehtedest lugeda.” Kas siis tõesti võiks teater seda muuta? “See on ju kunsti funktsioon, aga kas ta seda suudab... Katarsise võiks “Kratt” inimeses küll tekitada. Eriti siis, kui laval on rahvastseen,” annab Mai Murdmaa veidi lavastusest aimu.

Kratt tõi armastuse

Eduard Tubinal tekkis idee teose loomiseks 1937. aastal, kui ta luges Oskar Loo-riisa artiklit krati kohta. Terve suve uuris Tubin arhiivis vastavaid materjale ning palus Vanemuise balletitantsijal Elfriede Saarikul abistada teda libreto kirjutamisel. Tubin otsis ka vastavasisulisi rahvaviise,

kuid kuna neid ei leidunud, siis kirjutas arhiivist välja umbes 30 talle sobivat rahvaviisi, mida kasutas oma balleti muusikas. Tubin on ise selle kohta öelnud: ““Kratt” on rajatud täielikult rahvamuusikale, mis on meil peaaegu ammutamatu varasalv.” “Krati” loomise ajal toimus muutus ka Tubina isiklikus elus – ta abiellus Elfriede Saarikuga.

Kummalised juhtumised seoses “Kratiga”

Juba “Krati” esietenduse eel väänas Krati tantsija Velda Otsus oma jala, nii et esietendusel pidi teda asendama Ella Lukk. Suur ehmatus tabas Tubinaid esietenduse eel, kui nad läbi Toomeoru teatrisse läksid. Oli suur torm ja äkki oli risti nende teel suur puu, mis oli maha tulnud umbes viie minuti eest! Samal esietendusel juhtus teinegi viperus – palju nuputamist ja vaeva nõudnud Krati tuline lend üle lava ebaõnnestus. Kuna peaproovideks ei raatsitud kulutada elektripirne (sõja ajal polnud pirne ju saada!), siis jõudis esietendusel punase tulesabaga “kratt” ainult poolele teele mööda selleks otstarbeks paigaldatud traati ja kukkus etenduse ajal keset lava maha, kus põles veel tükk aega, kuni keegi näitleja ta jalaga kustutas.

Kurat pommivarjendis

Tallinnas 9. märtsil 1944 Estonias toimunud “Krati” kuuenda etenduse ajal süttis Nõukogude lennuväe pommitamise tulemusel kogu teater põlema ning pannaikasse sattunud publik ja tegelased tormasid kostüümides põlevast hoonest välja. Ka Kuradi osas esinenud

Friedrich Tilk jooksis punases mantlis üle tänava varjendisse, kus hirmunud inimesed ehmatasid ehtsat kuradit nähes ja pistsid karjuma: “Mine ära, mine ära!”

Seekordsel “Krati” lavastamisel on Mai Murdmaa sõnul kõik väga libedalt läinud. “Eks need kummalised lood ole veel ees. Kuigi usun, et ega midagi sellist ikka ei juhtu nagu “Tuleinglit” lavastades,” loodab Mai Murdmaa. (Möödunud hooajal süttis enne esietendust “Tuleingli” dekoratsioon. - D.M.)

Teater – ühiskonna sanitar: Peremees (Ivar Eensoo) meisterdab enesele varandust kokku kandva krati (Dmitri Harchenko), kes lõpuks ta enda hävitab. Lavastaja sõnul on kõike rahasse puutuvat laval groteskselt ja soolastes värvides kujutatud. Kes teab – äkki suudabki teater mõne hüsterilise kapitalismi ohvri päästa?